Kapitola druhá
Žlutý císař

1. Patnáct let uplynulo od chvíle, kdy usedl Žlutý císař na trůn. Těšilo ho, že je mu podřízeno celé podnebesí. Užíval života plnými doušky, těšil své uši a oči, hýčkal nos a ústa, až jeho vysušené tělo ztmavlo a patero otupených smyslů zmrtvělo.

V průběhu dalších patnácti let byl znepokojen nepořádky v podnebesí. Věnoval tedy veškerou svou prozíravost, inteligenci a úsilí vládě lidu. Jeho vysušené tělo však stále více tmavlo a patero otupených smyslů se stávalo ještě mrtvějšími.

Žlutý císař pak s těžkým povzdechem pravil: „Jak hluboce jsem se mýlil! Starat se jen sám o sebe je stejně strastiplné jako všemu vládnout."

Poté zanechal veškerých vladařských záležitostí a života v císařském paláci. Propustil služebnictvo, zrušil orchestr zvonů, omezil bohatost pokrmů a odebral se do ústraní prostého obydlí. Tam pak očišťoval mysl a zkázňoval tělo. Tři měsíce nepřišel do styku se záležitostmi vlády.

Když za bílého dne usnul, zdál se mu sen, že cestoval do země paní Chua-sü. Země paní Chua-sü leží na západ od oblasti Jen-čou a na sever od oblasti Tchaj-čou, neznámo kolik desítek milionů mil od Říše středu. Nelze se tam dostat lodí, povozem ani pěšky, jen cestou ducha. V té zemi není učitelů ani vládců, řídí se sama od sebe. Lidé tam nemají přání ani tužby, žijí podle své přirozenosti. Nevědí, co je to radovat se ze života, nevědí, co je ošklivit si smrt, proto nikdo z nich předčasně neumírá. Nevědí, co je to stavět sebe před druhé, nevědí, co je odcizení od světa, proto pro ně není lásky ani nenávisti. Nevědí, co je to před něčím ustupovat, nevědí, co je jít s proudem, proto pro ně není prospěchu ani ztráty. Není nic, co by milovali nebo čeho by si cenili, není nic, čeho by se báli nebo co by záviděli. Ve vodě se neutopí, v ohni se nespálí. Sekej je, mrskej, je to nezraní, je to nebolí. Rý-

pej je, škrábej, je to nepoškrábe, jim to nezpůsobí bolest. Pohybují se vzduchem, jako by chodili po pevné zemi, spí v prázdnotě jako v posteli. Mraky a mlha jim nebrání ve výhledu, hrom je neohlušuje, krása a ošklivost nevzrušují jejich mysl, hory a strže nebrání jejich krokům. Chodí jen jako bohové.

Když se Žlutý císař probudil, potěšilo ho, že našel sám sebe. Povolal k sobě ministry a rádce Tchien-laa, Li-mua a Tchaj-šan Ťia a oznámil jim: „Žil jsem tři měsíce v odloučení, očišťoval jsem mysl a zkázňoval tělo. Uvažoval jsem, zda je způsob, jak prostřednictvím sebekultivace vládnout světu, ale nenašel jsem ho. Když jsem pak únavou usnul, zdálo se mi o tom. Teď vím, že nejvyšší cesty nelze dosáhnout obyčejným rozumem. Už to vím! Už jsem k tomu došel! Ale nedokážu vám tu zkušenost sdělit a předat."

Následovalo osmadvacet let, kdy bylo podnebesí spravováno téměř stejně tak dobře jako země paní Chua-sü. Pak císař zemřel. Lid ho nepřestal oplakávat přes dvě stě let.

2. Pohoří Ku-jie se rozkládá na ostrovech v deltě Žluté řeky. V oněch horách žije světec, který dýchá vítr, pije rosu a nejí patero obilnin. Jeho mysl je jako čistý pramen, jeho tělo panenské. Nikomu nestraní, nikoho nemiluje, a přitom mu nesmrtelní mudrcové slouží jako ministři. Nikomu nehrozí, na nikoho se nezlobí, a přece mu oddaní a čestní slouží za posly. Nikoho neobdarovává, k nikomu není štědrý, a oni si vystačí. Nic neshromažďuje, nic neuchovává, přesto nikdy nemá nedostatek.

Jin a *jang* jsou tu vždy ve správném poměru, slunce a měsíc vždy svítí, čtyři roční období jsou tu vždy taková, jaká mají být, vítr a déšť jsou tu vždy ve správné míře, plození mláďat probíhá vždy v pravý čas, sklizeň je tu vždy bohatá. Tu zemi nepustoší nakažlivé choroby, lidé neumírají předčasně, zvířata nejsou nemocná a duchové nevydávají zlověstné zvuky.

3. Učitelem mistra Lie byl Starý Šang a jeho přítelem mistr Po Kao. Když už ovládl učení obou mistrů, vrátil se domů na větru.

Slyšel o tom Jin Šeng, a stal se žákem mistra Lie, žil po jeho boku. Několik měsíců si ani nevzpomněl na domov. Desetkrát, když byla vhodná chvíle, prosil mistra Lie o poučení a desetkrát byl odmítnut. Jin Šeng proto mistra Lie začal nenávidět a požádal jej, aby směl odejít. Mistr Lie nic nenamítal. Jin Šeng odešel. Ani po několika měsících ho však neopustil původní záměr a znovu přišel k mistru Lie, aby se od něj učil.

Mistr Lie se zeptal: „Proč pořád odcházíš a zase přicházíš?"

„Nedávno jsem žádal o poučení, ale vy jste mi nic neřekl. Proto jsem vůči vám pocítil zášť. Teď už je to však pryč, proto jsem se zase vrátil."

Mistr Lie řekl: „Myslel jsem, že jsi chápavý. Skutečně jsi ale takový ubožák? To snad ne! Řeknu ti, co jsem se naučil od svého učitele.

Tři roky poté, co jsem začal sloužit svému učiteli a spřátelil se s mistrem Po Kaoem, se moje mysl neodvažovala uvažovat, co je správné a co není, ústa se neodvažovala mluvit o prospěchu a škodě. A tu na mě učitel poprvé, a to ještě jen úkosem, pohlédl. Po pěti letech zase začala má mysl uvažovat, co je správné a co není, a ústa opět začala hovořit o prospěchu a škodě. Tehdy se poprvé učiteli uvolnil výraz v obličeji a on se usmál. Po sedmi letech o čemkoliv přemítala má osvobozená mysl, nerozlišovala správné a nesprávné, o čemkoliv mluvila osvobozená ústa, nerozlišovala prospěšné a škodlivé. A tehdy mě učitel poprvé zavedl k sobě, abych s ním usedl na jednu rohož. Po devíti letech o čemkoliv zauvažovala má nevázaná mysl, o čemkoliv promluvila nevázaná ústa, nevěděl jsem, jestli je to ode mě správné, či nesprávné, prospěšné, či škodlivé, stejně jako jsem nevěděl, zda je to pro cizí správné, či nesprávné, prospěšné, či škodlivé! Nevěděl jsem také, že je Starý Šang mým učitelem a mistr Po Kao přítelem. Vnitřní a vnější se slilo v jedno. Pak byly mé oči jako mé uši, mé uši jako můj nos, můj nos jako má ústa, nebyl mezi tím žádný rozdíl. Mysl jsem měl soustředěnou a tělo uvolněné, kosti a svaly zcela propojené. Nevnímal jsem, o co se mé tělo opírá a po čem nohy

šlapou. Následoval jsem vítr na východ i na západ jako list stromu, jako suchá slupka. Nakonec jsem nevěděl – je to vítr, kdo jezdí na mně, nebo já jezdím na větru? Ty teď přebýváš v učitelově domě, ještě ani rok nepřešel, a jsi co chvíli nespokojený a hněváš se. Vzduch nepřijme ani kousek tvého těla, země neponese ani jedinou tvou končetinu. Můžeš snad doufat v chůzi prázdnotou a v jízdu na větru?“

Jin Šeng byl hluboce zahanben, dlouho zadržoval dech a neodvážil se dál mluvit.

4. Mistr Lie se zeptal Strážce průsmyku: „Dokonalý člověk se prochází pod vodou, a neudusí se, kráčí ohněm, a nepopálí se, ať chodí, kudy chce, netřese se strachy. Mohu se zeptat, jak toho dosahuje?“ Strážce průsmyku řekl: „Je to tím, že si uchovává čistou životní sílu. Nemá to nic společného s chytrostí, zručností, rozhodností a odvahou. Kdepak! Něco ti povím. Cokoliv má vnější vzhled, zvuk a barvu, je věcí. Jak se mohou dvě věci od sebe odlišit? A jak se může jedna dostat před druhou? Vždyť jsou to pouhé vnější tvary. Věci tedy vznikají v beztvarosti a končí v neměnnosti. Co může zastavit toho, kdo toto dokáže uchopit? Nebude překračovat své meze a skryje se ve spleti bez počátku. Poputuje tam, kde všechny věci končí i začínají. Sjednotí svou povahu, bude pěstovat svou životní sílu, bude si udržovat vnitřní sílu, a tak pronikne tím, co vytváří věci. Když je takový, jeho přirozenost si zachovává úplnost, jeho duch je bez trhliny. Jak by do něj mohly vstupovat jiné věci?

Když opilý spadne z vozu, možná se zraní, ale nezemře. Kosti a šlachy má stejné jako ostatní lidé, ale takovou škodu jako jiní neutrpí. Jeho duch je totiž celistvý. Vůbec neví, že jede na voze, ani neví, že spadl. Nebojí se o život, a proto se také nebojí ničeho, s čím se setká. Může-li kdo dosáhnout takové celistvosti z kořalky, což potom když jiný dosáhne celistvosti z přirozenosti! Mudrc se uchyluje k přirozenosti, proto mu nic nemůže ublížit.“